

Biblioteka
NASLIJEĐE

TIM *press*

Biblioteka

NASLJEĐE

JEAN ZIEGLER

Putevi nade

Pobjede i porazi u zajedničkim bitkama

Naslov izvornika

Chemins d`espérance

Ces combats gagnés, parfois perdus mais que
nous remporterons ensemble

© Éditions du Seuil, 2016

© za hrvatsko izdanje:

TIM press d.o.o., Zagreb

Tel.: 01 611 97 13; Faks: 01 611 97 14

E-mail: tim.press@tim-press.hr

www.tim-press.hr

Sva prava pridržana

ISBN 978-953-8075-49-0

Jean Ziegler

Putevi nade

Pobjede i porazi u zajedničkim bitkama

S francuskoga prevela
Jelena Butković

Zagreb, 2018.

„Tako, vi ste nestali, ali niste zaboravljeni.
Pogubljeni, ali ostali u sjećanju.
Svi vi, s ostalim nepokorenima
koji nastavljaju svoju bitku.
Vi, koje se ne može promijeniti,
vi, uporni borci istine.“

Bertolt Brechtⁱ

ⁱ Bertolt Brecht, „Suborcima“, *L'Arc*, 1973.

Knjigu posvećujem uspomeni na prijatelje:

Sérgia Vieiru de Mella, visokog povjerenika za
ljudska prava, i njegove suradnike i suradnice,
ubijene u Bagdadu 19. kolovoza 2003.,

Raoula Décaillleta,

Martina Sigama,

Jeana de la Croixa Kaelina,

Patricka de Laubiera,

Eliea Wiesela.

Sadržaj

PREDGOVOR	
Posjet šeike	9
1. Bogati protiv naroda	19
2. Usputna stanka	45
3. Nježno nasilje razuma	51
4. „Naprijed, ka našim korijenima“	77
5. Imperijalna strategija	89
6. Rat i mir	119
7. Svjetska pravda	151
8. Duh Društva naroda	165
9. Palestina	185
ZAKLJUČAK	
Bitke u kojima ćemo zajedno pobijediti	233
 Zahvale	251
Imensko kazalo	253

PREDGOVOR

Posjet šeike

Palača Ujedinjenih naroda u Ženevi: poput priviđenja ušetala je u dvoranu u kojoj se održavala sjednica Vijeća za ljudska prava, plave dijamantne naušnice visjеле su joj s ušiju, oko vrata nosila je tri reda ogrlica, a prsti su joj bili ukrašeni sjajnim prstenjem. Predivna purpurna tunika ovijala je njezin vitki stas, a smeđa kosa dijelom je bila pokrivena prigodnim turbanom... Šeika Moza bint Nasser al-Missned, druga supruga bivšeg katarskog emira, šeika Hamada Ben Khalife al-Thanija i majka sadašnjeg emira, obasjana bljeskalicama stotina fotoaparata.

Zauzela je mjesto na sredini govornice.

U velikoj dvorani – daru španjolske vlade glavnom uredu Ujedinjenih naroda u Ženevi – okupili su se veleposlanice i veleposlanici, direktorice i direktori specijaliziranih organizacija i razni uzvanici. Sjedio sam u trećem redu, nedaleko od govornice.

Pokraj mene sjedio je zdepasti muškarac sjajne lubanje i živahnih očiju, moj prijatelj Mohamed Siad Doualeh, veliki pjesnik na somalijskom jeziku i veleposlanik Džibutija.

Zadivljen, promatrao je nepomično lice te žene. Okrenuo se prema meni i pitao me: „Koliko estetskih operacija?“ Kružile su glasine da ih je bilo bezbroj, i zaista, na lijepom šeikinom licu samo su još oči izgledale žive.

Bilo je svježe jutro u jesen 2015. Glavni tajnik UN-a, Ban Ki-moon, povjerio je šeiki važnu misiju: trebala je dužnosnicima europskog sjedišta predstaviti UN-ovu „Agendu 2030“.

Prisjetimo se kako je agenda nastala. U rujnu 2000., na pragu novog tisućljeća, Kofi Annan, tadašnji glavni tajnik, pozvao je u New York čelnike država i vlada 193 zemalja članica UN-a. Pojavili su se predstavnici njih 165. Na dnevnom redu bila je rasprava o osam glavnih problema s kojima se čovječanstvo suočava i donošenje odgovarajućih strategija za njihovo rješavanje. Taj dokument nazvan je *Milenijska deklaracija (Millennium Development Goals)*. Dogovoren je rok od petnaest godina unutar kojeg se ti problemi trebaju, ako ne riješiti, onda barem donekle ublažiti. Primjerice, primarni cilj bio je da se do kraja 2015. broj gladnih i pothranjenih smanji za 50 posto.

Po isteku tih petnaest godina zaključak je bio gorak: veoma su rijetke države s popisa, a koje su bile pogodene jednom ili više tragedija – prvenstveno one na južnoj Zemljinoj polutki – koje su mogle ostvariti taj cilj. Primarni cilj, iskorjenjivanje gladi i pothranjenosti, uopće nije bio ostvaren.

„Agenda 2030“, donesena pod upravom Ban Ki-moona, pozvala je države članice da nastave s borbom na dosadašnji način, uz primjenu novih metoda. Tada je prepoznato 37 glavnih problema. Za svaki od njih sačinjena je posebna strategija.

Pomalo u čudu pitao sam svog susjeda: „Zašto je Ban Ki-moon taj odgovorni zadatok predstavljanja strategije povjerio katarskoj šeiki?“ Siad Doualeh, koji je dvije godine sudjelovao u izradi „Agende 2030“ u New Yorku, hladnokrvno mi je odgovorio: „Katarani plaćaju.“

Katar je poluotok u Perzijskom zaljevu koji se prostire na nešto manje od 11.000 četvornih kilometara. Katar s

U usporedbi s vladarima Dohe, Atridi iz grčke mitologije bili su ljubazni filantropi. Ubojstva protivnika iz suparničkih plemena i državni udari uobičajeni su u vladajućem plemenu.

Jednog ljetnog jutra 1995., vladajući emir neprišljeno je otputovao na odmor na jedno od svojih raskošnih imanja na obali Lemanskog jezera, pokraj Ženeve. Jedan od njegovih sinova iskoristio je priliku da ga svrgne. Emir je, neposredno prije toga, počinio prvu grešku imenovavši ga ministrom obrane i šefom tajnih službi. Uostalom, i sam emir bio je uzurpator. Došao je na vlast tako što je s nje nasilno zbacio strica. Što se tiče uzurpatora iz 1995., on je, vjerojatno da ne bi potpuno izgubio vlast, prenio svoje ovlasti na sina Tamima, aktualnog robovlasnika u Dohi i najdražeg šeikinog sina.

U potpuno netransparentnom postupku FIFA je 2010. prepustila šeikinoj zemlji organizaciju Svjetskog nogometnog prvenstva 2022. Odluka koja vladajućoj obitelji donosi nevjerljivu dobit. Nakon toga počelo se u emiratu naveliko graditi – autoceste, stadioni, luku-suzni hoteli, vodovodi, tvornice za desalinizaciju itd. Ti faraonski radovi uništavaju ljude. Od 2010. tisuću četiristo bangladeških, indijskih i nepalskih radnika već je žrtvovano na FIFA-inom oltaru zbog neizmjernih ambicija emirata. Dana 23. ožujka 2013. Amnesty International objavio je priopćenje u kojem od FIFA-ih ciriških birokrata zahtijeva da najzad održe obećanja i zatraže od vеhabija iz Dohe da na gradilištima osiguraju minimum zaštite na radu i obiteljima žrtava na radu plate obećane odštete. Amnesty International je izračunao: nastave li radnici stradavati istim tempom, do 2022. više od 7000 muškaraca i žena useljenika umrijet će na katarskim gradilištima.

Do trenutka kad pišem ove retke ni aparatčik iz Züricha ni vekabije iz Dohe nisu reagirali na zahtjev Amnesty Internationala.

Poslijepodnevno sunce već je bilo visoko na nebu kad je šeika najzad završila s čitanjem govora, a svečanost u UN-u se približila kraju. Na izlazu iz dvorane sreo sam elegantnog muškarca kratke sijede kose, toplog pogleda, koji je imao otprilike šezdeset godina. To je bio Guy Ryder, rodom iz Liverpoola, sociolog s diplomom Cambridgea, direktor TUC-a (Trade Union Congress), a nakon toga i Međunarodne konfederacije slobodnih sindikata u Bruxellesu. Na kraju nezaboravne izborne bitke 2012. postao je glavni direktor Međunarodne organizacije rada (MOR) čije je sjedište u Ženevi. Pripadali smo istom mjesnom sindikatu, UNIA Ženeva. Prema tradiciji TUC-a, on je svoje prijatelje oslovljavao koristeći zgodnu (iako pomalo zastarjelu) riječ – *Brother*.

Ryder mi je rekao: „Vlada Dohe neprestano izigrava gotovo sve konvencije MOR-a... Budu li radnici i dalje umirali i stradavali na gradilištima, neće biti Svjetskog nogometnog prvenstva 2022... obećavam ti.“ Izjavio je to sasvim smirenio. Gledao sam ga u oči. Ni na trenutak nisam posumnjaо da će održati riječ.

Onih nezaboravnih dana, od 9. do 12. kolovoza 1941., nad oceanom je bjesnila oluja. Kiša je pljuštala po površini mora. Vjetar je fijukao. Razarač američke ratne mornarice, USS Augusta, usidrio se u blizini obale Newfoundlanda. Na njemu su se nalazili američki predsjednik Franklin D. Roosevelt i britanski premijer Winston Churchill.

Svijet je bio u vatri i krvi. Nacistička čudovišta i japanski zavojevači uništavali su Europu i Aziju.

Agriculture Organization of the United Nations, FAO) i Svjetski program za hranu (WFP) zaduženi su za borbu protiv pothranjenosti i gladi; Svjetska meteorološka organizacija (WMO) predviđa štete uzrokovane klimatskim promjenama; Program Ujedinjenih naroda za okoliš (United Nations Environment Programme, UNEP) bori se protiv dezertifikacije obradive zemlje; UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund) se bavi smanjivanjem udjela smrtnosti djece itd.

Ukupan broj žrtava koje su pale na svim tim „bojnim poljima“ 2016. premašio je 54 milijuna. Usporedbe radi, broj civilnih i vojnih žrtava poginulih u Drugome svjetskom ratu je 57 milijuna u šest godina.*

„Treći svjetski rat“, čije su glavne žrtve narodi južne Zemljine polutke, odavno je počeo.

Taj ljudožderski svjetski poredak nametnuo se gotovo krišom. Malobrojne kapitalističke oligarhije, beskrajno moćne, koje su gotovo potpuno izmakle državnom, sindikalnom i društvenom nadzoru, danas su prigrabile većinu svjetskog bogatstva i nametnule državama svoje zakone.

UN je beskrvan. San koji ga je nadahnjivao – uvođenje javnog svjetskog poretku – nestao je. Njegov način borbe pokazao se uvelike nemoćnim s obzirom na nadmoć privatnih oligarhija.

* Procjena broja umrlih u šest godina Drugog svjetskog rata odnosi se na civilne i vojne žrtve koje su izgubile život kao posljedica ratnih operacija 1939. – 1945. Broj od 54 milijuna umrlih u 2016. (točnije 54,7 milijuna) nalazimo u izvještaju Svjetske zdravstvene organizacije i ukupan je broj smrти u svijetu za tu godinu. Vodeći uzrok smrti (72,3 %) pripisuje se nezaraznim bolestima, zatim zaraznim bolestima, komplikacijama pri porodu, bolestima novorođenčadi i bolestima uzrokovanim pothranjenošću (19 %). Broj smrти uzrokovanih zaraznim bolestima smanjen je u razdoblju od 2006. do 2016. za 24 %. Među deset vodećih uzroka smrти nisu smrti uzrokovane oružanim sukobima. Procjena broja poginulih u oružanim sukobima u 2016. godini je 157.000 (izvor IISS, Međunarodni institut za strateške studije), a prosječno očekivano trajanje života danas je 72,5 godine dok je primjerice 1950. bilo 48 godina. (op. prev.)

Pa ipak! Ispod gotovo ugasle žeravice tinja vatra. Na ruševinama UN-a budi se nada i to zato što zajednička svjetska organizacija pod vladavinom prava, imajući za cilj globalnu socijalnu pravdu, mir i slobodu, predstavlja posljednji horizont povijesti.

I drugog razloga nema.

„Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i savješću pa jedna prema drugima trebaju postupati u duhu bratstva.“ To je zahtjev formuliran u prvom članku Opće deklaracije o ljudskim pravima od 10. prosinca 1948. koju su potpisale sve zemlje članice Ujedinjenih naroda.

Osim što su članice otuđene djelovanjem neoliberalne laži koju su proširile vladajuće oligarhije, kao što su danas prisutne kolektivne savjesti, sve su one prožete idejom identiteta svih ljudskih bića.

Još je gore to što se nijekanje i prijezir prema drugome šire diljem svijeta dok nada, tajanstveno, raste. Pobuna svijesti je blizu. Ponovno.

Povelju UN-a zapravo su nadahnuli Rousseau, Voltaire, Diderot, d' Alembert i Montesquieu. Prosvjetitelji su iznjedrili osnovna načela multilateralne diplomacije. Opća deklaracija o ljudskim pravima iz 1948. gotovo je doslovan prijepis Deklaracije o pravima ljudi i građana francuskih revolucionara iz 1789.

Ernst Bloch odašilje ovaj zagonetni poziv: „Naprijed, ka našim korijenima!“¹

Namjeravam sudjelovati u toj borbi. U ime renesanse umirućeg UN-a, moja knjiga želi naoružati muškarce i žene dobre volje.

¹ Le Principe Espérance (1954. – 1959.), Pariz, Gallimard, 1976-1991, vol. II.

Prvoga svjetskog rata na mirovnoj konferenciji u Versaillesu osnovali Saveznici na inicijativu američkog predsjednika Thomasa Woodrowa Wilsona (i, u manjoj mjeri, Léona Bourgeoisa, francuskog političara i prvog predsjednika francuske vlade). Osnivanje Društva naroda u cijelosti su ratificirale 63 države (ali nikada Sjedinjene Američke Države, odnosno američki Senat koji se suprotstavio ratifikaciji mirovnog ugovora iz Versaillesa, zapravo glasujući protiv pristupanja Društvu naroda). Zbivanja uoči i za vrijeme Drugoga svjetskog rata obilježila su njegov kraj. Osmo je poglavlje posvećeno Društvu naroda, čija propast još i danas opsjeda djelatnike UN-a, i mene, naravno.

Moj prijašnji rad u svojstvu posebnog povjerenika, a danas potpredsjednika Savjetodavnog odbora Vijeća UN-a za ljudska prava, uvelike napadaju vladajući iz Washingtona i Tel Aviva, ali također i mnoge takozvane nevladine organizacije nastale na njihovu inicijativu. Na te klevetničke kampanje odgovorit ću u devetom poglavlju nazvanom „Palestina“.

Gdje počiva nada? Među ostalim u projektu rehabilitacije UN-a i primjeni sredstava borbe kojima on raspolaže. Uknjizi *Braća Karamazovi*, Fjodor Dostojevski piše: „Svatko je odgovoran za sve pred svima.“ Zaključno poglavlje reći će da je to zadatak svakoga od nas.

U Rimu, u ljeto 1961., prvi put su se susreli Jean-Paul Sartre i Frantz Fanon, antilski psihiyatari i boraci alžirske revolucije. O Fanonu je Sartre kasnije napisao: „Bili smo sijači vjetra; oluja, to je on!“³

Upoznati neprijatelja, pobijediti neprijatelja.

Knjiga može pomoći razotkriti neprijatelja, osloboediti svijest, sijati vjetar. Ali narodi su ti koji će se sutra boriti protiv pogubnog poretku svijeta i učiniti da se razbukta nuda rođena još 1941., na USS Augusti.

³ Annie Cohen-Solal, *Sartre*, Pariz, Gallimard, 1985., str. 556.